

Epidalea calamita

Strandpadda

Grod- och kräldjur, Groddjur

Klass: Amphibia (groddjur), **Ordning:** Anura (stjärtlösa groddjur), **Familj:** Bufonidae (paddor), **Släkte:** *Epidalea*, **Art:** *Epidalea calamita* - strandpadda (Laurenti, 1768) **Synonymer:** *stinkpadda* (*strandpadda*), *Bufo calamita* Laurenti, 1768, *stinkpadda*

Kännetecken

Vår minsta padda. Vuxna djur (bägge könen) blir upp till 7,5 cm i kroppslängd. En satt art med kort nos, korta bakben och starkt reducerad simhud på bakfötterna. Pariga tåledsknutor finns under längsta baktån hos nästan alla individer. Relativt korta och nästan parallella parotidkörtlar. Karakteristiskt för strandpaddan är den gula strimman längs ryggens mitt. Ryggsidans färg är grå-, oliv- eller grönmarmorerad och hos vissa individer kan ibland ryggstrimman helt eller delvis saknas. Ögats iris är grön eller guldfärgad. Hanen skiljes lättast från honan genom den veckade strup huden, som under parningstiden är blå- eller lilafärgad och kan blåsa upp till en volym av nästan kroppens storlek. Genom denna resonansförstärkning blir lätet starkt och i korus är det hörbart till cirka 4 km avstånd.

Utbredning och status

Strandpaddan är en västeuropeisk art med en i Sverige sydvästlig utbredning. Den svenska förekomsten omfattar ett 30-tal större och mindre öpopulationer från Smögen i mellersta Bohuslän till Göteborgs södra skärgård. En relativt stabil population finns på Baljö utanför Varberg och i övrigt enstaka observerade individer längs hallandskusten, medan mer eller mindre sammanhängande förekomster finns längs delar av Skånes kuster förutom enstaka inlandslokaler. I Blekinges kustband, från Sölvesborg till Torhamns-halvön upp till angränsande del av Kalmar län, finns den på ett 15-tal lokaler. Några av öpopulationerna på västkusten är stabila och innehåller mer än 500 vuxna djur, men de flesta är relativt små med några tiotal till något hundratal vuxna djur. Populationerna på västkusten beräknas sammanlagt omfatta drygt 5000 vuxna individer. I Halland är kunskapen fortfarande bristfällig, både avseende kustnära strandängar och skärgården norr om Varberg. Den enda säkra förekomsten i Halland är Baljö utanför Varberg där också omfattande restaureringar skett för att säkerställa god reproduktion. Arten har gått tillbaka starkt i Skåne, särskilt på inlandslokalerna som i de flesta fall är förstörda. Populationerna i Skåne beräknas omfatta 1000–1500 vuxna djur. Längs Skånes västkust finns en stabil population till följd av restaurering och två minskande relativt små populationer. I Revingeområdet finns ca 200 vuxna djur fördelade på sex mindre populationer. Skånes viktigaste population finns på Ravlundafältet med ca 400 vuxna djur och i övrigt från Simrishamn till Hammarsjön finns 200–300 djur fördelade på ett tiotal små populationer. I Blekinge finns sammanlagt ca 1100 vuxna djur fördelade på ca 15 delpopulationer, varav minst fem har mer än 100 individer. Strandpaddan i Blekinge finns i grus- och sandtag, på marint påverkade strandängar och på ett flertal öar även långt ut i kustbandet. Även i Blekinge behövs mer inventeringsarbete för att säkert kunna bedöma artens status. Generellt har arten gått starkt tillbaka i de flesta delarna av utbredningen, särskilt i Blekinge och i Skånes inland, och det totala antalet kända lokaler i landet är numera på sin höjd 100. Restaureringar av artens biotoper har skett bl.a. i Skåne, och lokalt har detta fått ett positivt gensvar.

Ekologi

Strandpaddan i Halland, Skåne och Blekinge leker mestadels i grunda och något mer vegetationsrika småvatten, vikar och översvämningssoner i större vatten eller sjöar och även längs havsstränder (t.ex. längs delar av Blekinges kust). Fortplantning sker vid en salthalt av upp till ca 5–6 promille, men ägg- och larvutveckling kan normalt ske vid en salthalt upp till tio promille. Den omgivande biotopen kan vara fuktiga betade ängsmarker eller, vanligare, sandiga torrängar eller sanddynområden. Lokalt i Blekinge och längs Skånes ostkust leker arten i små, ofta vegetationsfattiga, hållkar. Inlandslokalerna ligger främst inom grus- och sandtäkter i hedområden med lätta jordar. I Bohuslän lever strandpaddan på kala klippöar i den yttre skärgården och den har här ett något avvikande utseende (mindre kroppsstorlek, trubbigare nos och mer röda nyanser på ryggen) och biotopval (kala klippor utsatta för överspolning av havet) jämfört med sydsvenska och kontinentala populationer. Arten har en långt utdragen lekperiod från början av april till mitten av augusti och olika honor i en och samma population kan dels lägga ägg vid olika tidpunkter, dels ha olika reproduktionsstrategier. Enstaka honor kan också lägga ägg vid två olika tillfällen under samma säsong. Denna unika variation i reproduktiva strategier hos olika individer inom samma population kan upprätthållas eftersom den reproduktiva framgången varje enskilt år beror av vädret som varierar på ett oförutsägbart sätt. Metamorfoserade småpaddor kan vissa år påträffas redan från början av juni (i Skåne) till början av oktober då övervintringen normalt inträder.

Hot

Strandpaddan är i grunden en ”stäppart” som gynnas av öppna eller glest bevuxna markytor med grunda varma och tillfälliga lekvatten. Den gynnas av markstörningar och påträffas ofta i ett stort område under den tidiga igenväxningsfasen. När markytan börjar bli helt vegetationstäckt flyttar strandpaddan till nya öppna markytor. Den omfattande igenväxningen i landskapet till följd av ökad näringsbelastning och ofta kombinerat med minskande betestryck är därför det största hotet mot arten. I delar av Skånes kusttrakter, speciellt längs Öresund, är biotoperna för strandpaddan mycket lika de miljöer som den grönfläckiga paddan föredrar. I dessa områden är hoten mot de två arterna därför likartade; igenväxning av tidigare betade strandängar och en omfattande dikning av grunda våtmarker. På inlandslokalerna i Skåne sker ofta schaktning i sand- och grustäkter så att befintliga lekvatten förstörs. Många av grus- och sandtagen blir efter avslutad drift soptippar, växer igen med sly eller fylls igen. Strandpaddan drabbas också hårt av bilismen genom sin benägenhet att nattetid vandra över öppna områden på födosök. I Bohuslän leker strandpaddan i små hållkar som kan hotas av en växande båtturen turism.

Åtgärder

Det är nödvändigt att ta stor hänsyn till strandpaddans biotoper vid den fysiska planeringen. Lekvattnen måste skyddas mot förstörelse, förorening, utdikning, tippning, igenfyllning etc. och omgivningarna kring de viktigaste lokalerna bör skyddas mot alltför intensiv trafik och mot bebyggelse. I några viktiga områden i östra Skåne är det angeläget att utreda möjligheten att minska antalet trafikdödade paddor, t.ex. genom faunapassager under vägen. I grustag med dammar som hyser strandpadda borde man istället för igenfyllning pröva möjligheterna att bevara vattenmiljöerna. I områden med grustäkt kan grundvattennivån ha sänkts så att omgivande grodvatten torkat ut eller blivit för grunda. Vattensamlingarna i grustagen kan därför vara de sista platserna där paddorna lever kvar. I Skåne har denna problematik fått betydande uppmärksamhet under senare år. Med ett hänsynsfullt återställningsarbete kan man bevara eller skapa gynnsamma vattenmiljöer i grus- och sandtag genom revidering av befintliga täktplaners utformning. Nyligen har ett par sådana områden i Skåne blivit naturreservat. I Bohuslän är det viktigt att informera om nödvändig hänsyn för hindra att känsliga lekmiljöer skadas. Kunskapen om artens utbredning och populationsstorlek är fortfarande bristfällig i många områden och fortsatt inventering och bedömning av lokala populationers status är därför nödvändig. Det är också angeläget att undersöka den genetiska variationen hos öpopulationer av olika storlek och grad av isolering för att kunna bedöma det genetiska utbytet mellan olika populationer och risken för inavelsdepression. Den genetiska undersökningen, som för närvarande pågår i Bohuslän, skall även försöka besvara frågan om de bohuslänska strandpaddornas ursprung och möjliga genetiska särart, vilket i så fall måste beaktas i bevarandearbetet.

Övrigt

Utländska namn – NO: Strandpadde, DK: Strandtudse, FI: Haisukonna, GB: Natterjack. Strandpaddan (stinkpaddan) är förtecknad i EU:s art- och habitatdirektiv bilaga 4 (noggrant skydd; Rådets direktiv 92/43/EEG) samt i Bernkonventionen bilaga II (strikt skyddade djurarter). Arten är fridlyst enligt 4 § och 5 § Artskyddsförordningen (2007:845).

Naturvård

Konventioner: Habitatdirektivets bilaga 4, Bernkonventionens bilaga II

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 4, 5. Bestämmelsen gäller hela landet

Åtgärdsprogram: Fastställt

Litteratur

- Ahlén, I. & Berglund, B. 1980. Hotade och sällsynta groddjur – status, miljökrav och förslag till åtgärder. SNV PM 1383, Stockholm.
- Ahlén, I., Andrén, C. & Nilson, G. 1995. Sveriges grodor, ödlor och ormar. ArtDatabanken och Naturskyddsföreningen. Uppsala och Stockholm. 2:a uppl.
- Andersson, G. 2000. Inventering av rödlistade groddjur i Lunds kommun 1999. Lunds kommun.
- Andrén, C. & Nilson, G. 1979. Om stinkpaddans (*Bufo calamita*) utbredning och ekologi på den svenska västkusten. Fauna och Flora 71: 121–132.
- Andrén, C. & Nilson, G. 1985a. Habitat and other environmental characteristics of the natterjack toad, *Bufo calamita* Laur., in Sweden. Brit. J. Herpetol. 6: 419–424.
- Andrén, C. & Nilson, G. 1985b. Breeding pool characteristics and reproduction in an island population of natterjack toads, *Bufo calamita* Laur., at the Swedish west coast. Amphibia-Reptilia 6: 137–142.
- Andrén, C. & Nilson, G. 2000. Åtgärdsprogram för bevarande av stinkpadda (strandpadda) *Bufo calamita*. Naturvårdsverket.
- Bardsley, L. & Beebee, T.J. 2000. Competition between *Bufo* larvae in a eutrophic pond. Oecologia 124: 33–39.
- Beebee, T. 1977. Environmental change as a cause of natterjack toad, (*Bufo calamita*) declines in Britain. Biol.Conserv. 11: 87–102.
- Beebee, T. 1979. A review of scientific information pertaining to the natterjack toad *Bufo calamita* throughout its geographical range. Biol. Conserv. 16: 107–134.
- Beebee, T. 1983. The natterjack toad. Oxford University Press, Oxford.
- Beebee, T., Bolwell, S., Buckley, J., Corbett, K., Griffin, J., Preston, M. & Webster, J. 1982. Observation and conservation of a relict population of the natterjack toad *Bufo calamita* (Laurenti) in southern England over the period 1972–1981. Amphibia-Reptilia 3: 33–52.
- Beebee, T. & Rowe, G. 2001. Application of genetic bottleneck testing to the investigation of amphibian declines: a case study with Natterjack Toads. Conserv. Biol. 15: 266–270.
- Berglund, B. 1976. Inventering av Skånes sällsynta groddjur. Statens Naturvårdsverk PM 765.
- Berglund, B. 1979. Något om groddjursfaunan mellan Romeleåsen och Fyledalen. Skånes Natur årsbok (1979) 66: 70–75.
- Berglund, B. 1998. Några sällsamma naturupplevelser i Blekinge. Blekinges Natur årsbok 1998: 129–134.
- Berglund, B. 2000. Projekt Strandpadda 1998–1999. Länsstyrelsen i Skåne län. Rapportserien Skåne i utveckling. Meddelande nr 99:39: 1–115.
- Birkedal, L. 1996. Strandpaddans status i Kristianstads Vattenrike. Specialarbete vid Östervångskolan i Kristianstad 1996: 1–19.
- Boomsma, J.J. & Arntzen, J.W. 1985. Abundance, growth and feeding of natterjack toads (*Bufo calamita* Laur.) in a four year old artificial habitat. J. Appl. Ecol. 22: 395–405.
- Fog, K., Schmedes, A. & Rosenørn de Lasson, D. 1997. Nordens padde og krybdyr. G. E. Cg. Gads Forlag. København 1997.
- Gislén, T. & Kauri, H. 1959. Zoogeography of the Swedish amphibians and reptiles with notes on their growth and ecology. Acta Vertebratica 1(3): 191–397.
- Griffiths, R.A. 1991. Competition between common frog, *Rana temporaria*, and natterjack toad, *Bufo calamita*, tadpoles. SEH OGM 1991 in Budapest. Congress abstract.

- Heusser, H. 1972. Intra- und interspezifische Crowding-effecte bei Kaulquappen der Kreuzkröte *Bufo calamita* Laur. *Oecol.(Berl.)* 10: 93–98.
- Heusser, H. 2001. Eggs of *Bufo calamita* are toxic to *Rana dalmatina* tadpoles. *Amph- Rept.* 22: 363–365.
- Heusser, H. & Meisterhans, K. 1969. Zur Populationsdynamik der Kreuzkröte, *Bufo calamita* Laur. *Vierteljahresschr. Naturforsch. Ges. Zür.* 114: 269–277.
- Kadel, K. 1975. Field studies on the survival rate of natterjack larvae (*Bufo calamita*, Laur.). *Rev. Suisse Zool.* 82: 237–244.
- Mathias, J.H. 1971. The comparative ecologies of two species of Amphibia (*B.bufo* and *B.calamita*) on the Ainsdale sand dunes national nature reserve. Ph. D. Thesis, University of Manchester.
- Miaud, C., Sanuy, D. & Avrillier, J-N. 2000. Terrestrial movements of the natterjack toad *Bufo calamita* (Amphibia, *Anura*) in a semi-arid, agricultural landscape. *Amph. Rept.* 21: 357–369.
- Pröjts, J. 2005. Strandpadda i Skåne 1998–2005 – Utvärdering av åtgärdsprogrammet. Rapport, Ekologgruppen i Landskrona.
- Silverin, B. & Andrén, C. 1992. The ovarian cycle in the natterjack toad, *Bufo calamita*, and its relation to breeding behaviour. *Amphibia-Reptilia* 13: 177–192.
- Societas Europaea Herpetologica 1994. Atlas of European Reptiles and Amphibians. Mapping Committee & Secretariat de la Fauna et de la Flore, Museum National d'Histoire Naturelle, Paris.
- Strömberg, G. 1979. Förekomst av paddor på Utklippan i Blekinge. *Fauna och Flora* 74: 217–222.
- Strömberg, G. 1982. Var finns stinkpadda och grönfläckig padda i Blekinge? *Blekinges Natur Årsbok* 1982, 118–121.
- Wong, A.L., Griffiths, R.A. & Beebee, T.J.C. 2000. The influence of tadpole size on cell-mediated competition between anuran larvae (*Bufo calamita* and *Rana temporaria*). *Amph. Rept.* 21: 431–438.

Författare

Claes Andrén & Göran Nilson 1990. Rev. Mats Höggren, Claes Andrén & Göran Nilson 1994, Boris Berglund 2002, Claes Andrén 2006. © ArtDatabanken, SLU 2006.